

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Čakovec, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin,
Varaždinske Toplice)

UREDNIČKI ODBOR

Stjepan Hajduk (odgovorni urednik), Dragutin Feletar (urednik i grafička oprema), Željko Tomičić, Marijan Špoljar i Branko Šimek

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice
ZA NAKLADNIKA
Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1979.

BROJ 2, siječanj 1979. godine

2

KAZALO

Dragutin Feletar: Za organiziraniju obradu »terena«	1
Stjepan Hajduk: Proslava 40. godišnjice Muzeja Varaždinske Toplice	3
Antun Bauer: Muzej u Varaždinskim Toplicama	7
Marijan Špoljar: Galerija i nova umjetnička praksa	10
Damjan Lapajne: O djelovanju Muzeja Moslavine u Kutini	12
Ivanka Štager: Izložba »Tito u Varaždinu«	15
Božidar Gerić: Istraživanje radničkog pokreta i NOB-e u Moslavini	17
Ante E. Brlić: Mjesta muzeja sjeverozapadne Hrvatske 1835. godine	19
Franjo Horvatić: Zavičajna muzejska zbirka u Đelekovcu	21
Tomislav Đurić: Prilozi za povijest Vinice	24
Libuše Kašpar: Etnološke izložbe varaždinskog Muzeja	28
Ljubica Ramušćak: Otkup etnografske građe u Međimurju	31
Josip Vidović: Arheološka istraživanja u Međimurju u 1978. godini	35
Zorko Marković: Uz problem istraživanja neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Hrvatskoj	37
Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Martinu na Muri	40
Marina Šimek: Zaštitno iskapanje u Svetom Petru Ludbreškom	44
Vladimira Pavić: O nalazu glinenog pećnjaka u Čakovcu	47
Josip Fluksi: O rekonstrukciji i konzerviranju keramike s arheoloških nalazišta	49
Dragutin Feletar: Tri vrijedne knjige	52
Libuše Kašpar: XXIX. savjetovanje o povijesnoj stambenoj arhitekturi	54
Zorko Marković: Proslava 100. godišnjice HAD-a i neka pitanja uz nju	56
Zoran Homen: Zaštitno iskapanje u Beketincu	57
Zoran Homen: Jedan od oblika informiranja o akcijama muzeja	59

grebačke regilje. Postoje izolirani prehistorijski i rano srednjovjekovni nazivi čijim je tragom trebalo poći i riješiti barem neka pitanja. Svim je sigurno da u tome treba nešto mijenjati. Dok Istra i Dalmacija imaju četiri arheološka muzeja (Pula, Zadar, te dva muzeja u Splitu) koji istražuju te krajeve, jedini arheološki muzej u sjevernoj Hrvatskoj veoma je slabo angažiran u istraživanju ovih krajeva, te smo mi u sjevernoj Hrvatskoj (izuzev neolita, eneolita i ranoga brončanog doba u Slavoniji, zaslugom dr. S. Dimitrijevića) u položaju nekakvoga stalnog stanja potpune neistraženosti.

Prazninu u istraživanjima zagrebačke regije trebalo je popuniti referatima o Sisku, no ono što se događa decenijama sa Siskom (a dobro se vidjelo i po jednom referatu) maltene je nacionalna sramota. Bez obzira što je poznato da je rimska Siscia zapravo Salona sjevera, te da je Ljudevit tu imao centar svoje države početkom 9. stoljeća (u historiografiji poznata kao Posavska Hrvatska), u istraživanjima se nije krenulo gotovo ni pedalj naprijed. Sve je prepušteno slučaju i konstatiranju postojanja pojedinih zidova prilikom građevinskih radova. Bez obzira na teškoće oko istraživanja sramota je mirno gledati i čekati da se sve uništi gradnjom.

Proslava ovako velikoga jubileja (prvi organizirani arheološki rad u Jugoslaviji) ostavila nas je zbog gore navedenih činjenica razočaranima i ogorčenima. Možda je dobro da se sve ovo konstatiralo na jednome mjestu, jer će valjda postati danas, nakon 100 godina, jasno da i ovi krajevi jednom moraju doživjeti razdoblje intenzivnih istraživanja.

ZORAN HOMEN, Gradski muzej Križevci

Zaštitno iskapanje u Beketincu

U prošlom je broju Muzejskog vjesnika Z. Marković pisao o potrebi zaštitnog iskapanja u Beketincu, na lokalitetu Imbralovec, jer je, vršeći rekognosciranje terena, uočio obrise zemunice u jednoj brazdi, izoranoj između puta i oranice Đure Blažinčića. Kako je to već bilo u planu rada, Gradski muzej Križevci je u studenome 1978. godine započeo zaštitna iskapanja na tome mjestu.

Da bi točno utvrdili položaj zemunice bilo je neophodno pročistiti vertikalni profil, koji nam se slučajno ukazao već uzoranom brazdom na samom početku oranice. Rezultat tog rada dao nam je i početne dimenzije sonde, koje su iznosile 5×2 metra (kasnije je sonda bila neznatno proširena).

Valja napomenuti da čitav teren ima nagib prema putu, tj. prema sjeveroistoku, pa je kopanjem trebalo odmah vršiti i nivelaciju. Na tom višem dijelu sonde počeli su nam se ukazivati obrisi jame u horizontalnom profilu već na dubini 30—40 centimetara, dok nam je taj isti profil u dijelu sonde uz put bio oranjem uništen.

Dubina 90 centimetara nam je dala konačni obris jama unutar sonde. Ovo napominjem zbog toga što je u navedenom radu Zorko Marković spominjao dimenzije zemunice od 15 metara. Ovom prilikom bih

želio taj podatak ispraviti, jer smo iskapanjem utvrdili maksimalnu duljinu objekta od 7 metara.

Na ovom istom lokalitetu, na položaju Imbralovec, učitelj Dukić je 1952. godine izveo zaštitno iskapanje u sličnim okolnostima.¹⁾ Sonde su mu bile također uz put, pa je postojala bojazan da se odabir mjesta za iskapanje ne bi poklapao. No, podudarnosti nije bilo, u što smo se uvjerali ubrzo materijalom koji smo iskopali.

Naša situacija se u mnogome razlikuje od onoga što je otkopao Dukić. Da podsjetimo: radilo se o dvije jame nepravilnog oblika, od kojih je jedna više četvrtasta i po površini nešto manja. Ona veća (dimenzije su joj $6,70 \times 3,20$ m) je imala i jedno ognjište potkovastog oblika.

U sondi koju smo mi otvorili dobili smo tri jame, jedne uz drugu, u ukupnoj dužini od 6,5 metara. U dvije bočne utvrdili smo ognjišta, s tim da je u sjeverozapadnoj jami ono imalo također potkovasti oblik. Tragova kolaca nije bilo kao ni pri Dukićevom iskapanju, ali bi mogli svakako reći, da su ovi stambeni prostori, iako možda privremenog karaktera, imali jednu zajedničku krovnu konstrukciju. U prilog toj tvrdnji ide činjenica, da između bočne jugoistočne jame i one u sredini postoji jedan prolaz u širini od oko 30 centimetara, prokopane u zdravici do samog dna jame. Kroz njega se svakako komuniciralo u ova dva prostora nastambe, što bi se moglo utvrditi i preciznijom analizom nađenog materijala. Za sada bih mogao navesti samo primjer od dva fragmenta vjerojatno iste kamene motike, koji su nađeni svaki u jednoj od spomenutih jama. Ovakve ili slične skupine jama su već zabilježene u literaturi²⁾, a ja ću svakako u detaljnoj analizi materijala sa iskapanja u nekom od arheološkim časopisa posvetiti dio prostora i toj problematici. Inače, dubine jama se kreću od 100 do 145 centimetara.

Kako ovaj rad ima karakter manjeg izvještaja sa iskapanja nabrojio bih samo neka značajnija otkrića i analize.

U prvom redu tu su tri zemuničke jame, u već rečenom specifičnom odnosu. Materijal koji smo otkopali, odnosno keramika, ima sve odlike i karakteristične ukrase lasinjske kulture. Zastupljeni su svi najkarakterističniji oblici lasinjske keramike: bikonične zdjele, zdjele sa plastičnim jezičastim izbočenjima i ubodima po rubu, lončići sa trakastom drškom, koja se malo diže iznad ruba usta, manja čaša, čiji se oblik pojavljuje i u većim dimenzijama, pretvarajući se na taj način u pehare. Tu su i zdjele na šupljij trbušastoj nozi, koje su i kod nas dosta često zastupljene, naročito tip noge čije je proširenje u prvoj trećini visine. Sačuvani fragmenti nogu dosta se razlikuju u svojoj veličini i ni jedna od njih nije ukrašena.

Pronađen je donji dio noge od zdjele na nozi, identičan onom nalazu iz Jakšića.³⁾ Crne je boje i dosta masivno rađena. Možda će nam ovaj nalaz omogućiti lakše vremensko određenje i pomoći kod kronologije materijala.

Ne smijemo ne spomenuti mnogobrojne veće ili manje fragmente od većih lonaca, od raznih dna posuda, pa nekoliko vrlo lijepih trakastih ručkica, kao i jedan, gotovo potpuno sačuvan, bikonični lonac, sa nešto višim prijelomom, kojemu nedostaje samo trakasta drška (išla je od usta do trbuha lonca).

Koštanih artefakata nije bilo, a od kamenog materijala svega nekoliko kremenih nožića i dva ulomka jedne plosnate, široke kamene motike od zelenkastog kamena.

Ne bih se želio sada detaljnije upuštati u analizu ukrasnih elemenata keramike. Spomenuti su da je keramika ukrašavana urezima, ubodima,

da je često, zastupana tehnika ukrašavanja bazirana na plastičnom oblikovanju (jezičasta, dugmetasta i bradavičasta izbočenja). Na jednoj posudi u isto vrijeme imamo i bradavice i dugmetasta izbočenja, po dvije, odnosno dva u paru. Tako par bradavica ima sa druge strane posude svoj nasuprotni par istih, što također vrijedi i za dugmetasta izbočenja. Ovako u paru pojavljuju se jako naglašene bradavice na jednom fragmentu nekog većeg lonca grube fature, stradalog u požaru, koji je zbog toga poprimio crvenu boju.

Od materijala koji je ukrašen tehnikom baziranom na kolorističkom efektu valjalo bi spomenuti svega dva-tri fragmenta na kojima se uspješa sačuvati bijela inkrustacija. Na nešto više fragmenata keramike možemo utvrditi postojanje crne prevlake, od crne smolaste boje. Ova tehnika ukrašavanja je vjerojatno češće bila zastupana, ali se zbog loše sačuvanosti keramike nije uvijek i zadržavala.

Lasinjska kultura nastala je u vrijeme eneolita kao jedna miješana kulturna grupa, preuzimajući oblike posuda i načine ukrašavanja od drugih starijih i istovremenih kultura. U koliko su mjeri pojedine komponente odigrale ulogu u stvaranju fizionomije lasinjske kulture možda će nam moći više kazati nalazi sa ovog iskopavanja. To se pogotovo odnosi na jedan dovoljno sačuvani bikonični lončić, kakav se često pojavljuje u sopotskoj kulturi, kao i na druge elemente koje ne srećemo tako često u inventaru lasinjske kulture. Detaljnije proučavanje i statistička obrada materijala dat će nam sigurno dovoljno podataka da se o tome nešto više kaže. No, o tome u nekom drugom radu.

-
1. S. Dimitrijević, Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji, *Opuscula archaeologica* V, Zagreb 1961.
 2. S. Pahić, Neolitske jame u Brezju pri Zrečah, *Arheološki vestnik* VII/3, Ljubljana, 1955
 3. S. Dimitrijević, o c.

ZORAN HOMEN, Gradski muzej Križevci

Jedan od oblika informiranja o akcijama muzeja

Sa ciljem da kulturna dobra koje muzej posjeduje i s kojima raspolaže budu što dostupnija širem krugu radnih ljudi i građana, Gradski muzej Križevci priredio je jednu nesvakidašnju izložbu za stanovnike grada i sve one koji se tu slučajno zateknu. Odlučili smo se, naime, da najnovije i najreprezentativnije nalaze s nedavnog arheološkog iskopavanja u Beketincu pokažemo našim sugrađanima na mjestu kraj kojega oni svakodnevno prolaze i gdje će lako zamijetiti ono što smo im namijenili. U tu svrhu odabrali smo jedan izlog u centru grada, da budem precizniji — izlog Turističkog društva i u njemu, na likovno jedinstven i jasan način, dali sve glavne podatke o mjestu i nalazištu i, konačno, dio iskopanog inventara.